

Nieuwsbrief Agrarische Natuurvereniging Altena-Biesbosch December 2022

Voorwoord van onze voorzitter Minette Straver-van de Wetering

'De wereld denkt in kringlopen, de mens in rechte lijnen' (Peter Senge)

Deze zin houdt me bezig. Wie regeert dicteert...? De mens of de natuur? Discussies, debatten te over hierover. We komen eerder tegenover elkaar te staan, de rechte lijn, dan dat we het gesprek met elkaar aan gaan. Het kringgesprek van de basisschool zouden we als volwassenen vaker als uitgangspunt kunnen nemen.

Als vereniging zijn wij, samen met andere gebiedspartijen, hier actief mee bezig zoals u in deze nieuwsbrief zult lezen.

Wonen, werken en welzijn. Landbouw en natuur. Dit alles in verhouding tot elkaar zodat 'Altena b(l)oeiend is' en blijft.

Samen met u hebben we hieraan gewerkt in 2022. In 2023 willen verder gaan op deze voet. Samen!

Wij wensen u allen goede kerstdagen en een voorspoedig 2023!

Wie helpt mee?

Mocht u op basis van deze Nieuwsbrief of in uw dagelijkse praktijk ideeën opdoen die een bijdrage kunnen leveren aan de doelstelling van ANV en/of zou u willen bijdragen aan de bestuurswerkzaamheden of die van de werkgroepen, dan maakt u ons erg blij! Mail dan svp naar ons secretariaat: info@anv-altenabiesbosch.nl

Specifiek op dit moment: wie kan en wil een bijdrage leveren aan de financiële administratie van onze vereniging? Dit kan binnen of buiten bestuur.

Ledenvergadering 10 november jl.

Deze avond waren we weer te gast bij Melkveebedrijf familie van Veldhoven, Rutensteeg 1 in Dussen en was de zaal weer goed gevuld.

Naast de behandeling de vaste onderwerpen op de agenda van de ledenvergadering luisterden de 34 aanwezigen naar Meeuwis Millenaar die ons heeft bijgepraat over de staat van de agrarische natuur in Altena. Er wordt in Altena veel gedaan aan

weidevogelbeheer, akkervogelbeheer en akkerbeheer. ErvenPlus is ook een groot succes geworden zodat meer boerenerven woon- en broedplekken zijn voor diverse vogels. Dat alles levert een bijdrage aan de groei van de biodiversiteit in Altena. Zie verder het [verslag van de laatste ledenbijeenkomst](#).

Na de pauze vertelde Niek van Andel over zijn bedrijf AgroExact en hoe hij daarmee heeft gezorgd dat er binnen Nederland veel meer meetpunten voor neerslag en klimaat zijn geïnstalleerd. Op die manier is beter lokaal het weer te meten en steeds beter ook te voorspellen. Ook omdat zij ín de bodem meten, kunnen zij agrariërs helpen met beter bodembeheer. Zie voor meer info de [website van AgroExact](#).

Verder liet onze voorzitter zien wat we allemaal hebben gedaan het afgelopen half jaar. Op de meeste van deze onderwerpen gaan we in deze Nieuwsbrief verder in. We sloten af met een drankje en hapje bij een gezellige drukke nazit.

Boerenerfdag en fotowedstrijd Altena-bloemenmengsel

27 augustus werd de Boerenerfdag gehouden op het terrein van de Buffelgaard. Zoals al op veel (social) media werd geschreven was deze Boerenerfdag een groot succes met wel tussen de 4000-5000 bezoekers! De ANV Altena-Biesbosch was ook aanwezig met een grote tent en boerentafel met koffie en koek. Velen kwamen bijpraten over alle ontwikkelingen in de agrarische sector. Voor anderen was er van alles te zien en te lezen over de activiteiten van de ANV én er waren foto's aanwezig die door inwoners waren gemaakt van de bloemenranden in hun tuin.

Het Altena-zaadmengsel dat wij in april hebben uitgedeeld was, ondanks de droogte in de zomermaanden, op de meeste plaatsen toch mooi tot bloei gekomen. Zie hieronder de foto's op onze stand en de winnares van de fotowedstrijd, Nelma Lankhaar uit Meeuwen. Haar foto was door de vele bezoekers van onze stand uitgekozen als de

allermooiste. Nelma kreeg daarvoor een cadeaubon voor een lekkere Altena-box en alvast weer wat zakjes bloemenzaad voor volgend jaar.

Overigens stonden in november de bloemenranden nog te bloeien, zoals bij Henk Koops in Dussen, waarvan AD Rivierenland een prachtige foto op de voorpagina van 7 november plaatste!

Volgend jaar tweede helft van april delen we weer gratis 15 gram (goed voor 10 m2) Altena-bloemenzaadmengsel uit aan de inwoners in Altena. We zien nu al uit naar een mooie lange zomer waarin veel burgers en ook agrariërs de diverse insecten laten genieten van de mooie bloemen met honing, speciaal voor hen uitgezocht door Lilian Pruissen, die het zadenmengsel in de afgelopen jaren heeft verbeterd qua samenstelling. Het is nu klaar en voldoet aan alle eisen.

Streekdagen in Meeuwen

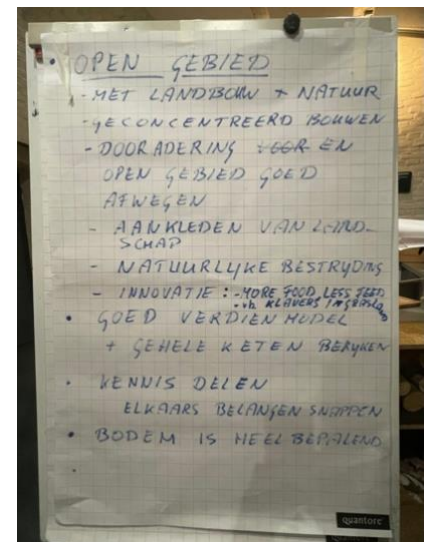

Ook waren we dit jaar een keer te vinden bij De Streekdagen in Meeuwen, op zaterdag 3 september. Daar stonden we samen met ZLTO in een gedeelte tent en ook hier hadden we veel aanloop. Leuke gesprekken en nieuwe aanmeldingen voor onze ANV.

Samenwerking ANV Altena-Biesbosch met Altenatuur en ZLTO Altena-Biesbosch

Op 6 oktober hebben de drie besturen van deze regionale organisaties samen overlegd over wat ons bindt en hoe we in Altena onze krachten kunnen bundelen om, samen met de gemeente, bij te dragen aan het circulair voedselsysteem met bijbehorend natuur- en bodembeheer, waarbij we ook oog hebben voor de betaalbaarheid van producten én brood op de plank voor de producenten. Een hele mond vol, maar het is wel waar we in Altena aan werken. Daarvoor hebben we iedereen nodig. Dat werd deze avond ook weer duidelijk. Het was een eerste inventarisatie van elkaars wensen en belangen en het smaakte naar meer. Wordt zeker vervolgd. Echte plannen zijn nog niet gemaakt, maar ondertussen werken de drie organisaties al wel samen in het kader van het programma van gemeente Altena, Circulair voedselsysteem. In de vorige Nieuwsbrief verwezen we al eens naar de [websitepagina van de gemeente](#). Bij dezen nogmaals omdat het ons allen raakt en op deze pagina veel nieuws hierover is te vinden.

Dutch Food Week Altena

Over de zeer geslaagde Dutch Food Week in Altena (8 t/m 15 oktober), met veel meer deelnemers dan vorig jaar, heeft u waarschijnlijk al veel gelezen en gehoord. En wellicht was u ook bij de avond die we met de drie besturen van ANV Altena-Biesbosch, Altenatuur en ZLTO Altena-Biesbosch hebben georganiseerd. Het was een geslaagde avond met een kleine 100 bezoekers die luisterden naar verhalen van 3 ondernemers in Altena die bijdragen aan de doorontwikkeling van de agrarische wereld, waarbij termen als biologische en circulair goed onder de loep werden genomen.

De sprekers waren:

- Christian van Winden van de Bloemplaathoeve in Almkerk: *Ervaringen op weg naar biologisch boeren en is dat dan ook een weg naar circulaire landbouw?*
- Arwin Verschoor van VGR Groep in Almkerk: *Compost en de belangrijke rol hiervan bij bodemverbetering. Wij willen slimmer zijn dan de natuur..... maar lukt dat ook in de praktijk?*

- Jacco Wink en Josien Boll van de Hoeve Landbouw in Wijk en Aalburg: *Het maximaal sluiten van de kringlopen in ons bedrijf met aandacht voor bodem en natuur.*

Er kwamen mooie vragen en reacties uit de zaal, die ook weer duidelijk maakten dat er nog steeds meer begrip over en weer kan worden bereikt tussen burgers, natuurvrienden en agrariërs, over en weer. Ook deze bijeenkomst smaakte naar meer en een vervolg hierop plaatsen we als drie organisaties dan ook als onderwerp op onze volgende overleg-agenda.

Op 7 november was de afsluiting van de Dutch Food Week waar alle organisatoren van evenementen die in de Dutch Food Week waren georganiseerd een mooie avond kregen aangeboden door de gemeente. Albertien Perdok met haar team bij de gemeente werden terecht in het zonnetje gezet voor alle afstemming en promotie die zij hadden geleverd, evenals al de organisatoren. Volgens Bert van Wanrooij, lid van het landelijke team van de Dutch Food Week, loopt Altena voorop qua aantal evenementen en bezoekers van de DFW! Erg leuk om te horen.

Op deze avond werd ook een film getoond met fragmenten van de vele activiteiten van de DFW. Zie [hier](#).

Wandelpaden

Op onze website is de nieuwe folder te vinden die we hebben gemaakt voor de drie wandelpaden die eerder ook al op de site stonden. Op de folder vindt u de QR-codes naar de wandelpaden zodat u deze op uw mobiel kunt downloaden of thuis nog kunt uitprinten. [Hier](#) vindt u deze folder.

Het Groenontwikkelfonds Brabant

Goed om te weten: het Groen Ontwikkelfonds Brabant ondersteunt particulieren, ondernemers en overheden bij het realiseren van nieuwe natuur. Met geld, grond én kennis. Op [hun website](#) vindt u meer informatie over de mogelijkheden voor elke doelgroep.

Zij hebben nu de 'Inspiratiegids Groene Regelingen' uitgebracht. De folder is bedoeld voor iedereen die belangstelling heeft om wat te doen voor de natuur en het landschap in het buitengebied van Brabant. Zie [hier](#) de websitepagina voor de inspiratiegids.

Brabants Landschap en ErvenPlus

ErvenPlus 3.0 is een project van Brabants Landschap, Orbis, Gemeente Altena en onze ANV. Het project zorgt voor verbetering van het leefgebied van erf bewonende soorten zoals zwaluw, mus, uil en vleermuis. Deze soorten zijn afhankelijk van erven en het aangrenzende boerenland. Daar vinden ze voedsel en nestplaatsen. Doordat boerenerven de afgelopen tientallen jaren steeds 'netter' zijn geworden en meer zijn verhard voor machines en gebouwen, of gewoon voor het gemak van weinig onderhoud, zijn deze plekken nu minder geschikt voor dieren en vogels. Dat is jammer en problematisch, want zo gaan veel erf bewonende soorten al jaren achteruit in aantallen. Via ErvenPlus wordt deze achteruitgang onder de aandacht gebracht en worden maatregelen genomen om het leefgebied van deze soorten te verbeteren. Dit jaar op 40 erven door Altena. Bestaande erven krijgen dankzij het project een plus voor meer biodiversiteit. Bovendien maakt de streekeigen beplanting het buitengebied aantrekkelijker. Meer info vindt u [hier](#).

En voor iedereen die wil bijdragen aan vergroening van de streek is er wel iets te vinden bij het Brabants Landschap. Zie daarvoor deze webpagina van het [Groenloket](#) Brabant.

Waterschap Rivierenland

Er kunnen weer beheercontracten van de waterschapsranden worden afgesloten voor een periode van 6 jaar. Het waterschap heeft in overleg met ons collectief bepaald waar het budget voor agrarisch waterbeheer (ANLB-water) ingezet kan worden. Er zijn mogelijkheden voor randenbeheer op bouwland langs A-en B waterlopen en voor bouwen grasland langs zogenaamde KRW-waterlopen. Op [deze website](#) vindt u meer informatie.

Kennispoort Altena

Het nieuwe online magazine van Kennispoort is uit. Het is ontworpen in de vorm van een puzzel, ieder puzzelstukje waar je op klikt vertelt een deel van het verhaal uit het Magazine. Zie [hier](#).

Verder hebben Fientje Bax (Raad van Toezicht en drijvende kracht achter deze stichting) en Fons Naterop (Voorzitter Bestuur) na 9 jaar, op 3 november afscheid genomen van de Stichting en droegen zij het Manifest over aan Ondernemershuis van Altena. De ANV heeft, met voor ieder een mooie bos bloemen van Atelier de Papaver in Drongelen, afscheid genomen van hen, met dank voor hun jarenlange inzet voor vele diverse samenwerkingen in Altena.

Nieuws van de Werkgroep Ruiterspaden

Fijn om te melden dat de samenwerkingsovereenkomst met Staatsbosbeheer voor de komende 6 jaar is vastgelegd.

De werkgroep zorgt voor kleine snoeiwerkzaamheden en controle. Het maaien en groot snoei- en zaagwerk wordt door Staatsbosbeheer gedaan. Daarvoor leveren wij een bijdrage in de jaarlijkse kosten als werkgroep. Dit betreft de Jannezandroute.

Voor wat betreft de Altena route is onze samenwerkingspartner gewijzigd. Het routebureau West-Brabant is medio dit jaar opgeheven. Alle lopende overeenkomsten zijn overgenomen door Team Visit Brabant. Deze organisatie bestrijkt een groter gedeelte van Brabant.

Interessant leesvoer voor de wintermaanden vindt u op deze websites:

- [Het platform Landbouw & Voedsel Brabant](#) is een initiatief van de Provincie Noord-Brabant. Het laat de voortgang van de transitie naar een duurzame en innovatieve agrifoodsector zien.
- Een mooie toelichting op natuurinclusieve Landbouw vindt u op [deze pagina](#) van de Landbouwuniversiteit Wageningen.
- De website van [Boerennatuur](#) over de toekomstvisie van de agrarische collectieven
- Het [netwerk van natuurinclusieve boeren](#) (Goed boeren).

Landschapselementen: de hoogstam fruitbomen

Ons bestuurslid Jan Burghout is 50 jaar hovenier geweest en schrijft in Altena Nieuws de rubriek De tuin in de praktijk, elke één-na-laatste donderdag van de maand. Maar in onze ANV Nieuwsbrief neemt hij u mee in de geschiedenis van de hoogstam fruitbomen. In de vorige Nieuwsbrief stond Jan stil bij het gebruik van de hoogstam fruitboom in onze streek. Dit keer staat hij stil bij het omenten en het geleidelijk verdwijnen van hoogstam.

Er kwamen nieuwe soorten die beter waren, men kon deze opkweken op een nieuwe onderstam tot volwassen boom maar dat duurde lang. Het omenten van een volwassenboom was veel werk maar men had na enkele jaren alweer volop productie.

Hoe ging het omenten in zijn werk? Er zijn meerdere manieren van enten, maar ik beschrijf er hier één. Men verwijderde alle dunne takken, en aan het uiteinde van de tak die aan de boom bleef plaatste men een ent (stukje hout van de gewenste boom) was de tak heel dik wel 2 enten (boven en beneden) de enten werden aan de onderzijde schuin afgesneden. Dit schuin afgesneden stuk werd onder de bast van de bestaande

tak geschoven. Het geheel werd strak omwikkeld met raffia en goed afgesmeerd met entwas.

De entwas moest warm gemaakt worden, dit gebeurde op een petroleumstel dat in grote boomgaarden of ver van de bebouwing meegenomen werd. Om het uitwaaien van de pitten te voorkomen werden ze hoog afgesteld, waardoor het behoorlijk walmde en stonk.

Soms gebeurde het dat er nog een tak van de oude soort niet werd weggesnoeid of dat er nog een nieuwe kon ontstaan; dan had je twee soorten fruit op één boom. Dit laatste komt soms nog steeds voor. Daaraan zie je dat een boom is omgeënt, vaak zijn er ook nog vergroeiingen waar te nemen.

Wat is de invloed van de stoommachine op de hoogstam? In Amerika kon men veel goedkoper graan produceren dan hier, met de stoomschepen kwam het goedkope graan hiernaartoe. De landbouw was wel bekend met crisis door de natuur (droogte en te nat) maar nu ontstond er crisis door concurrentie en die bleef voortduren. Dit was eind 19e eeuw. Om te overleven werd geprobeerd de kostprijs te verlagen en de productie te verhogen. Onder een deel van de hoogstamgaarden werd het gras niet meer gemaaid, er kwamen grazers, daarmee ging de kwaliteit terug (eten aan de bast en takken, schuren tegen de stam)

Tijdens de grote crises van de jaren '20 en '30 van de vorige eeuw, was er voor veel bezitters van hoogstammen op de boerderij of bij de woning geen financiële ruimte voor goed onderhoud, vee dat er graasde zorgde dat er geleidelijk minder bomen kwamen.

Tijdens de eerste wereldoorlog kwam er weer een opwaardering, grootgrondbezitters en beleggingsmaatschappijen legden een boomgaard aan en plaatsten een zetbaas (bedrijfsleider) op het eigendom of verpachte die, of het fruit werd per inschrijving verkocht. (Dan liet de eigenaar het onderhoud uitvoeren)

De professionele boomgaarden werden belangrijker, de soorten waren verbeterd, de behandeling tegen de diverse niet gewenste aantastingen werd ter hand genomen. Begin jaren 30 kwamen in de streek de eerste tonspuitjes (met de hand pompen om de spuitvloeistof onder druk te krijgen). Fruit zonder wormsteek en misvorming door luis bevorderde de bewaarbaarheid, door de groei van de steden was er ook een beter afzetgebied.

In Engeland werd er onderzoek gedaan om eerder appels aan de boom te krijgen, men ontdekte dat bepaalde onderstammen eerder vruchten gaven en andere later, het systeem van 'wijkers en blijvers' werd ingevoerd, dit werd na de oorlog ook in ons gebied redelijk wat toe gepast op de boerderij.

In de volgende nieuwsbrief de invloed van de wijkers en blijvers op het verdwijnen van de hoogstam, wie kan de muren met spijkers nog herinneren? Dit element van fruit productie is bijna geheel verdwenen.